

Énekek Szent László király tiszteletére — Cantiones de Sancto Ladislao rege. Szerkesztette: Medgyesy S. Norbert és Kovács Andrea. Magyar Napló—Irott Szó Alapítvány, Budapest 2012.

A Zeneakadémia egyházzene tanszakának újraindulása 1990-ben új utakat nyitott az egyházi zene kutatásainak is. Az eltelt mintegy negyed század alatt egyházzeneészek és velük szorosán együttműködő zenetudósok, népzeneészek, történészek, filológusok színvonalas munkái gazdagították, gazdagítják mind a magyarországi, mind a nemzetközi tudományos életet. A publikációk széles skálája és rendkívül nagy száma mellett fölmerül azonban a kérdés vagy még inkább az a kihívás, hogy e tudományos eredményeket hogyan lehet a szélesebb tömegekkel megismertetni, a gyakorlati egyházzenei életben megvalósítani. Az *Énekek Szent László tiszteletére* című kiadvány ennek a kihívásnak kíván megfelelni nemes, átgondolt, megfontolt, aprólékosan mércére tett válogatásával. Egyesíti magában azt az igényt, hogy minél több forrás anyaga konkrétan is megjelenhessék, minél több válogatási lehetőség kerüljön a leendő olvasó, éneklő, vezénylő kezébe, ugyanakkor kiegészítő szövegeiben egyszerűen, tömören fejt ki a szent király kultuszának különböző aspektusait.

Az igényes, képzettebb énekesekkel rendelkezők megtalálhatják a teljes miseanyagot latinul és magyarul is, sőt továbbmenve, a magyar források közép-európai változatai mellett a világegyházhoz kapcsolódva a *Graduale Romanum* szövegi és dallami változatait is. A tételek egy adott helyszínen történő liturgikus megszólaltatásához azonban értő kezek gondos válogatása szükséges.

A processzió tekintetében a gyakorlati használhatóságot teljesen kielégíti a közölt két tétel (*Salve rex benigne, Regis regum*), ugyanakkor, miután a zágrábi processzionálék részletes és pontos anyagot közölnek az ünnepre, (mely teljes egészében alkalmas a mai gyakorlati alkalmazásra), érdemes lett volna azok mintáját követni. (Ezt indokolja az a tény is, hogy Zágráb Szent László egyik legfontosabb kultikus helye.) A két tétel közé a laudes 2. antifónájaként ismert *lubilate et invocate Ladislai* antifónát használják a zágrábi processzionálék.

A zsolozsma és annak néppel együtt végzett formája létfontosságú egyházunknak, hiszen liturgiája az Eucharisztia és a szent zsolozsma két pillérére épül. Ezt a vonulatot kívánja az énekeskönyv is elősegíteni Szent László zsolozsmájának kétféle közlésével. Lényegi forrásfeltárást tükröz a teljes zsolozsmaszöveg közlése magyarul, ugyanakkor e fejezet gyakorlati használata dallamok nélkül kétséges. A népvesperás annál inkább lehetőséget ad arra, hogy szent királyunk tisztelete minél inkább meggyökerezzen közösségeinkben.

A több mint 30 dallamot tartalmazó népénekgyűjtemény egészen egyedülálló. Több gyűjtő-kutató munkáinak összegzése, ami a kötet kifejezett erénye. A dallamokat alaposan szemügyre véve ismerős motívumok sokaságával találja szembe magát az olvasó. Nem véletlenül. Az egyházi népének jellegzetessége — a népzenehez hasonlóan — a dallamok és szövegek átjárhatósága. Több dallamot is ismerünk más szöveggel, így az egyes új tételek elsajátítása

nem okoz nehézséget. Ezzel a jelenséggel e kötet is követi az Éneklő Egyház „pedagógiáját”, mely szerint egy már ismert dallamra egy vagy több új szöveg megtanulása lényegesen egyszerűbb, mint teljesen új tételek elsajátítása. Mindezzel együtt hangsúlyoznunk kell, hogy e kötetben kizárólag valamilyen konkrét forrásban —népzenei vagy írott— meglévő tételek szerepelnek.

Amint említettük, a zágrábi egyházmegyében különösen jelentős volt László király tisztelete, hiszen ő alapította a zágrábi püspökséget 1094-ben, ezért horvát nyelvű népelemek is születtek tiszteletére, melyek e kötetben is helyet kaptak 58. és 59. számon. Egy következő kiadásban érdemes lenne ezek kottáját is közölni a reprint kiadásban megjelent *Cithara octochorda* alapján.

Jelentős munka a CD-melléklet; nem véletlen az előadók kiválasztása sem: a gregorián tételeket a LFZE egyházzene tanszéke tanárai és diákjai, a népeleket a népzene tanszék hallgatói és tanárai adják elő. Mindkét csoportnál fontos volt az az előadói hagyomány, stílus, amelybe tanulmányaik során belekerültek, annak avatott képviselőivé váltak, vagy pedig azon az úton haladnak. A felvételekkel is segíteni kívánják a kötet használóit, hogy a gregorián tételek s a népelemek is a hozzájuk legközelebb álló stílusban hangozzanak el.

A felvételek előadói összetétele változó. A stílust leginkább megragadó csoport a gregorián tételeket éneklő nők: az ő hangzásuk a legegységesebb, ötvözi a hangzás teltségét, egységességét és hajlékonyságát. A gregorián férfiak is híven követik a Schola Hungarica megteremtette gregoriánéneklési hagyományt. Sajnálatos azonban, hogy nem minden, a CD-n elhangzó tétel került bele kottával is a kötetbe (pl. *Ladislaus honoratur*). A népeleket különböző összetételekben éneklük, elismert szólisták (Maczkó Mária) tanulói, szólisták, hangszeresek, stb. Mindegyikükre jellemző, hogy jól megfogható támpontot ad a kötetet kézbevevőnek az énekek megszólaltatási módja tekintetében. Ebből a szempontból a legszerencsésebbek a közösen énekelt népelemek: megmutatják a lehetőségét annak, hogy egy-egy Szent László-ének a templomi közösségben is megszólaljon. Ugyanakkor néhány esetben a hangmagasság megválasztása, a népi éneklési mód, hangszín nem tökéletes elsajátítása hiányérzetet hagy maga után a hallgatóban. A CD-melléklet azonban elsősorban annak érdekében készült, hogy az ismeretlenebb műveket is megfelelő formában tudja egy kántor, templomi kórus, közösség elsajátítani, megszólaltatni, s ennek a célnak messzemenőkéig megfelel a felvétel minden egyes darabja.

Szent László királynak „sikerült megszilárdítania az ország belső rendjét, lezárnia a Szent István által elkezdett államalapítást” (idézet a bevezető tanulmányból). Felismerte, hogy a kereszténység kizárólag úgy marad életképes az országban, ha lesznek saját szentjei: ő kezdeményezte tehát első szentjeink (István, Imre, Gellért) szenttéavatását 1083-ban. Ezt a lelkületet továbbvívve fontos, hogy Szent László tisztelete továbbéljen, amihez az *Énekek Szent László király tiszteletére* című kiadvány gazdag kincses tárat tár fel az odalátogató előtt.

Csomó Orsolya